

Studier av Nattskärria i mellersta Kalmar län

2012

Sammanställning av år 2012 av Urban Rundström

Inledning

Detta 3:e år så har den mesta energin och tiden gått åt till att försöka fånga de fåglar som jag och Gabriel Norevik satte ljuslogg på förra året, så det har blivit dåligt med tid i andra områden under sommaren. Det är lite synd för det finns nog massor med oupptäckta skärror i skogarna, men loggprojektet är så intressant att man verkligen vill lägga tiden där istället.

Men de få besök som gjorts i andra områden har visat att beståndet i år har varit ungefär lika stort som förra året. Och ett nytt område besöktes efter tips från en skådare. Han nämnde att det brukar höras några skärror där under somrarna. Så jag förlade en natt i det området och hade 9 st spelande hanar på bara ett par km, varav en fångades och märktes.

Säsongen 2011

Som vanligt så anlände de första nattskärrorna till Sverige i månadsskiftet april/ maj, och sedan anlände det skärror ända fram till början av juni. Årets första nattskärria rapporterades från Simrishamn den 29/4, och den första i vårt rapportområde sågs vid Strömsrum strax utanför Mönsterås den 4/5. Jag började åka ut och lyssna från mitten av maj och den första fångades den 21 maj. Årets ringmärkningssäsong blev hackig och utdragen på grund av vädrets nyckfullhet. Och den sista jag fångade för året fångade jag den 2 augusti, vilket är ca 2 veckor senare än när jag normalt fångat den sista de 2 senaste åren.

Även i år var det gott om nattskärror i markerna, och det var gott och väl lika många som de var förra året. Så ökningen mellan 2010 och 2011, då beståndet närapå fördubblades verkar hålla i sig. I år så fångade jag 50 nattskärror, och av dessa så var 41 st nymärkningar. Resterande nio var återfångst av tidigare märkta fåglar. 3 var från de jag märkte 2010 och 4 var från förra årets märkningar. De 2 sista var återfångst av årets märkta som fångades igen ett tag efter märkningen.

I år så lyckades jag även fånga min första årsunge under de tre säsongerna och den vållade först lite huvudbry om kön och ålder men efter lite hjälp av andra nattskärremärkare utomlands så blev den bestämd till 1K hane som jag misstänkte från början. Årshonar ska egentligen enligt litteraturen inte ha vita vingfläckar som den här hade, men flera liknande årsungar har fångats i Sverige under åren och även en i Danmark denna höst. Så det som finns i litteraturen och på nätet om nattskärrian är många gånger inte riktigt som det visar sig vara i verkligheten.

Fler honor fångades i år och könsfördelningen av de fångade blev 42 hanar och 6 honor. Åldersfördelningen var 1K, 1 ex. 2K, 16 ex. 2K+, 25 ex och 3K+, 6 ex.

I år blev det 41 nätter i skogen från mitten av maj till första veckan i augusti, och totalt lade jag ner 134 timmar och 277 mils bilkörning i jakten på nattskärrorna. Årets sista nattskärria i Sverige sågs i Ventlinge på Öland den 6/10, och den sista i vårt rapportområde sågs av mig själv under ett skärmtak på mitt jobb i Oskarshamn den 5-6/9.

Väder:

Vädret denna säsong dominerades av ostadigt väder och kalla nätter långt in i juli, så aktiviteten hos nattskärorna var inte den bästa under vissa perioder. Början av juni var den kallaste sedan 1928 enligt SMHI och framåt morgnarna så var det bara ett par plusgrader i luften, det var först en bit in i juli som det blev lite varmare nätter så att långkalsongerna kunde tas av. Flera perioder med regn under häckningsperioden gjorde att jag var lite orolig för att årets häckning skulle bli drabbad, men mer om det under rubriken Häckning.

Åldersbestämning:

Även i år så fortsatte jag att försöka hitta ett bra sätt att åldersbestämma de fåglar som är svåra att ta på ruggningen av nya och äldre vingpennor. Så i år mätte jag den vita fläcken på 2:a stjärt pennan utifrån och på handpenna 3, för att se om det skulle vara någon storleksskillnad på dessa mellan olika åldersklasser. Men efter mätning på 37 ex så lade jag ner den undersökningen då jag inte kunde se något mönster där för åldersbestämningen. På 2K fåglar varierade fläcken på stjärten mellan 18,3 – 29,8 mm och på vingen 17,2 – 24,8 mm. 2K+, stjärt 22,1 – 32,2 mm och vinge 16,8 – 24,5 mm. 3K+, stjärt 22,0 – 38,7 mm och vinge 14,1 – 23,6 mm. Det kan bara konstateras att variationen bland individerna är väldigt stor och individuell.

De tidigare årens teori att spetsigheten hos vingpennorna skulle variera med åldern verkar inte heller stämma. Jag återfångade en nattskärna som jag ringmärkte 2010 som en fjolårsfågel med väldigt spetsiga pennor, och den hade fortfarande väldigt spetsiga pennor nu två år senare. (se bild). Jag har även fångat flera 2 K fåglar som haft breda pennor där även de oruggade 1K-fjädrarna har varit breda.

2010, 2K

2012, 4K

En sak som jag däremot upptäckte i år var att de undre stjärttäckarna kanske kan visa om det är en gammal fågel eller yngre, men jag upptäckte det så sent på säsongen att jag måste kolla upp det på fler fångade fåglar innan jag kan dra en slutsats. Naturhistoriska Riksmuseet i Stockholm har ett 20-tal nattskärnor i sina samlingar, så jag har tänkt åka dit och kolla dessa för att kanske hitta något där som kan användas vid åldersbestämningen.

Ljusloggprojektet:

Av de 12 fåglar som Gabriel Norevik och jag satte ljuslogg på förra året så lyckades vi bara återfånga 2 st i år, men datan på dessa var intressant. Den ena fågeln var

mycket svårfångad förra året då vi satte på loggern, men i år när vi hittade den 1,9 km från märkplatsen var den extremt lättfångad istället. Den andra fågel fångade vi på samma plats som den märktes på förra året. Den var däremot betydligt mer svårfångad i år och vi fick låta CD-spelaren stå kvar och flytta nätet ca 20 meter innan den slutligen kunde fångas.

De 2 fåglarna fick en ny logger påsatt, så vi hoppas att de kan fångas nästa år igen. Med dessa två så loggade vi 15 fåglar i år, så nu har vi 25 fåglar med ljuslogg påsatt i området. Det är 1/3 av alla spelande hanar som finns i området, så nästa år borde vi återfånga flera stycken av dessa.

Nattskärran som varit i Afrika med sin ljuslogg.

Tillbaka till de två som vi återfångade så hade den ena loggern fungerat perfekt hela resan tur och retur Afrika, och den andra slutade fungera i februari då den befann sig i vinterkvarteret. Datan från dessa två kommer att presenteras närmare vid ett senare tillfälle, men den ena övervintrade i Södra delarna av Demokratiska republiken Kongo, och den andra slutade loggern fungera på när den befann sig i Angola. Inget av dessa områden är tidigare kända som övervintringsområden för den Europeiska nattskärran.

Fångstoptimering:

Efter en idé att göra en helkroppsattrapp av en nattskärra så testade jag det i år, och vid första försöket så stördök den inkommande nattskärran mot attrappen när den såg den och gav den ett par rejäla vingmällor innan den fastnade i nätet. Till största delen så gjorde attrappen att de blev betydligt aggressivare när de fick se den, så den har blivit ett stående inslag vid fångstförsöken numera. Vid ett annat tillfälle så kom en nattskärra inflygande mot bandspelaren och efter ett par rundor så satte den sig på attrappen som var fastsatt på spelaren och satt där ett bra tag innan den flög in i det fullt synliga nätet från sin position!

Nattskärra på attrappen.

Jag har även höjt nätstolparna med ca en vådhöjd för att få nätet lite högre upp i luften och lite högre från marken då jag tidigare sett att många nattskärror flög precis över nätet, och flera av årets nattskärror fångades också i den översta våden efter den ändringen.

Vi ordnade även en annan CD-skiva med mera locklåten på, och det tycktes attrahera fler honor att komma till nätet. Även hanarna var stundtals mer intresserade av det. På den skivan som jag använt de två tidigare åren var det mest spellåte, och vissa perioder så har det fungerat bra. I år gjorde jag så att om hanarna tappade intresset efter ett tag så bytte jag snabbt skiva i spelaren, och många gånger så gjorde det att de kom tillbaka och ibland kunde fångas.

Jag slog sönder den gamla CD-spelaren när jag snubblade i mörkret en natt, så då fick jag anledning att ordna en ny. Så jag konstruerade en själv med hjälp av en bilstereo, högtalare och ett litet 12 voltbatteri inmonterat i en låda. Den blev lite tung men ljudet i den är riktigt grymt. Den lockar in nattskärorna lite snabbare och från längre håll, så det ska bli roligt att testa den fullt ut nästa år.

Häckning:

Som jag nämnde under väder så var detta en sommar med ostadigt och kallt väder, och det borde ju påverka häckningen av nattskärorna? Och det gjorde det säkert också, och det var säkert därför årets fångstsäsong blev lite längre än vad den brukar.

Så sent som den 16/7 fångade jag en hona med ägg i sig men utan ruvfläck, och bara en vecka senare så fångade jag en årsunge som redan var fullt flygg. Så årets häckning blev säkert utdragen, och det blev kanske en och annan omläggning också eftersom det periodvis kom en hel del regn som kunde spoliera häckningen.

Vid en av de sista nätterna som jag är ute så stötte jag på ett kraftigt varnade nattskärrepar i ett område med gles låg skog, och efter att jag försökt fånga någon av

de utan resultat gick jag runt lite i området. Nästan genast så hittade jag ett bo vid några mindre björkar och en gammal stubbe, och i boet så låg det flera nattsårrefjädrar så detta bo hade använts i år. När jag gick tillbaka till bilen så hittade jag ännu ett bo en bit från det första, men detta bo var äldre och hade inte använts i år. När jag åker ut dagtid vid ett senare tillfälle så hittas ännu ett gammalt bo i samma område. Så kommande år ska detta område kollas närmare, för att kanske kunna hitta ett bo med ungar i att märka.

Häckningsbiotop, boet mitt i bild strax till vänster om björkarna.

Boet i närbild.

Kommande studier:

Nästa säsong så kommer fortfarande fokus att ligga på att återfånga nattskärror med ljuslogg, så det blir området Norr om Mönsterås som kommer att besökas flest gånger även denna säsong. Vi behöver fler fåglar för att kunna dra ordentliga slutsatser om flyttvägar och övervintringsområden.

Även den bit som rör åldersbestämningen av fåglarna är riktigt intressant, så även där kommer jag att lägga ner en del arbete. Men mycket av det ingår i den ordinarie ringmärkningen så det blir inte så mycket merjobb.

Efter att ha hittat bon i år så ska jag försöka att skapa boplatser i lämpliga områden. De lägger boet i områden på någon kvadratmeter barmark som är helt utan växtlighet och ofta i anslutning till en stubbe, grov trädgren eller något mindre träd (gärna björk), så att skapa dessa miljöer är inte särskilt svårt. Och förhoppningsvis så kommer jag att ha tid att skapa dessa så fort det blir barmark, så att de ska stå färdiga när de anländer igen.

I år har jag även fått förfrågningar från en Norsk och två Svenska miljökonstuler om hur nattskärran påverkas av anläggningen av vindkraftverk, och bara kunnat ge lite allmän info om nattskärran och dess beteenden där det inte finns några kraftverk. Och efter lite förfrågningar så kan man bara konstatera att allt som finns i hela Europa om nattskärra kontra vindkraft bara är antaganden eller dåligt underbyggda undersökningar. Så detta har tänt mitt intresse och jag kommer att försöka hinna med ett antal besök i en vindkraftpark bara några km från det individtäta området Norr om Mönsterås, och se om det går att göra en ordentlig studie i frågan där det redan finns kraftverk. Jag kommer kanske också att inventera ett område där det planeras en vindpark närmare Kalmar för den miljökonsekvensbeskrivning som ska göras där.

Övrigt:

Som vanligt så händer det ju lite andra saker i skogarna nattetid, och detta år var inget undantag. De Långörade fladdermössen fortsätter att fastna i näten med jämna mellanrum, och jag tog även en annan mindre fladdermus i år. Tyvärr så lyckades den ta sig loss innan jag hann ta något kort på den för identifiering.

Annars så var det ugglornas år i år, kattugglor, hornugglor, pärluggla, sparvuggla och berguv var de arter som förgyllde nätterna ibland.

Med pärlugglan inträffade en ganska rolig sak. Vi försökte att fånga några skärror på ett ställe när en pärluggla började låta en bit bort, och skärrorna tystnade ganska snart då den drog igång, så vi stängde av CD-spelaren och stod och pratade en stund innan vi skulle ta ner nätet. Då kommer pärlugglan flygande över oss och störtdyker mot oss rakt in i nätet. Troligen såg den nattskärreattrappen på CD-spelaren och slog efter den och fastnade i nätet istället, tyvärr så hade jag inga uggleringar så den fick släppas omärkt.

Pärluggla.

Vid ett annat tillfälle så var det en hornuggla som var intresserad av attrappen istället, den kom på låg höjd och nuddade översta nätvåden flera gånger innan den satte sig i en liten tall en bit bort.

Nu när jag hållit på med nattskärrorna några år så har jag börjat få ett ganska stort bildmaterial också, och det måste givetvis användas till något. Så jag har satt ihop ett program för att hålla föredrag om det skulle finnas något intresse, och jag har haft 2 uppskattade visningar av det och är uppbokad för ännu ett i vinter än så länge.

Niklas Aronsson, som är redaktör för Vår Fågelvärld (VF), var med oss en natt för att få material till en artikel om ljusloggrar på fåglar. Tyvärr så lyckades vi inte fånga någon nattskärre den natten, men jag tror ändå att han var nöjd för nattskärrenatten tog mycket plats i VF

Slutord:

Detta var tredje året som jag fångar nattskärror i projektform, och i år har jag fått ekonomiskt stöd från Alvins fond. Så de ska ha ett stort tack. Även alla som lagt in sina nattskärreobsar på Svalan tackas. Det har även varit kul med de som varit med mig i skogarna nattetid för att ta del av en härlig sommarnatt med häftiga upplevelser. Och det verkar bli fler och fler för varje år som upptäcker tjusningen med att vara med en natt.

Fortlöpande under säsongen så rapporterar jag in mina obsar på Svalan, och även min blogg www.nighttjarsweden.blogspot.se uppdateras kontinuerligt under säsongen.

Är någon intresserad av att följa med någon gång så är det bara att kontakta mig, så ska vi nog kunna ordna det. Under säsongen (slutet av Maj – slutet av Juli)är jag ute s.g.s. varje natt med bra väder. Och om någon har vägarna förbi när de är på väg till eller hem från Öland så är det bara att slå en signal så kan jag nog ordna allt från en timme till en helnatt med nattskärrorna.

Urban Rundström
Århult 8
572 91 Oskarshamn
0491-760418
070-49 74 678
urmbird@hotmail.com
www.urmbird.blogspot.se